

ШАХСНИНГ ҲАЁТИ ВА СОҒЛИГИГА ҚАРШИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИГА ОИД ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ

М.Р.ХУРСАНДБОЕВА

ИИВ Академияси 3-курс курсанти

Ҳориж тажрибаси Шахснинг ҳаёти ва соғлигига қарши жиноятларнинг виктимологик профилактикасини ташкил этишдаўзига хос хусусиятга эгаллиги, уларнинг ҳуқуқбузарлигини ажралиб турадиган хусусиятини аниқлаган, изланишлар жараёнида Шахснинг ҳаёти ва соғлигига қарши жиноятларнинг виктимологик профилактикасини ташкил этишдасодир этиладиган жиноятларни ўзига хос бўлган жиҳатларини аниқлаган. Кўп изланишлар натижасида куйидагиларни гувоҳи бўлдик Шахснинг ҳаёти ва соғлигига қарши жиноятларнинг келиб чиқиш сабаб ва шароитларини ўрганганимизда куйидаги сабабларга дуч келдик. Уй-жой масалалари бўйича,совуқ қуроллар орқали,оила-турмуш доирасида,уюшмаган ёшлар томонидан,купинча келишмовчиликлар ва турли хил низолар,моддий эҳтиёж ва содир этилаётган жиноятлар уй эгалари томонидан куриб қолинган пайтида содир этиларкан.

АҚШнинг машҳур журналининг маълумотига кўра, жиноят содир этаётган Шахсларнинг кўпчилики қисми ўрта-махсус маълумотли, яъни меҳнатга лайоқатли, кўлида хунари бор Шахслар содир этган . Бундай вазият келиб чиқиши ўрганилганда, объектив ва субъектив омиларни ҳаётнинг бир бирига бўлган қарама қаршиликлари , кўп меҳнат қилиб лекин маошлари эҳтиёжларини қопламаётганини ва “тоза” меҳнат билан Мегаполисдан уй сотиб ололмаётганлиги , машина ҳайдай олмасликлари , уй-юмуш ва бошқа шахсий муаммоларни сабаб қилиб кўрсатишган.Америкалик криминолог олимларининг фикрича:

-дунё ривожлангани сари технологиялар ривожланиб бормоқда ва ҳар бир боланинг онгига компьютер ва бошқа технологиялар орқали “заҳарли” оммавий маданият йетиб бормоқда ;

-таълим-тарбияни ота-оналар эмас, балким, компьютер- технологиялар бермоқда ва натижада шахс ҳис-туйғусиз ўсмоқда;

-Шахсларнинг аксарияти балоғат ёшидан ўрганиб қолган, енгил-елпи ҳаётлари орқали улар жиной гуруҳларнинг ” илмоғига илиниб ”ҳар-ҳил оқимларга аралшиб қолишмоқда;

Германия олимлари Шахснинг ҳаёти ва соғлигига қарши жиноятларни ўрганиш жараёнида шуни маълум қилишадикки, Шахснинг ҳаёти ва соғлигига

қаршиаёлларнинг рецидив жинояти эркак рецидивлардан фарқи содир этган жиноятларни оғирлигида, рецидив жиноятнинг психологик келиб чиқиши ўрганилганда, аёллар кўп ҳолатларда, содир этган жиноятларидан оғирроқ жиноят содир этмас экан, эркаклар аёллардан фарқли ўлароқ, жиноятининг шахсга бўлган хавфи оғирлаша борар экан, лекин рецидив ҳуқуқбузар аёлнинг ўзига ҳос хусусияти бу кўп маротаба жиноят йўлига кириб қолиши ва вояга йетмаган шахслардир .

Швецария олимлари Шахснинг ҳаёти ва соғлигига қарши жиноятларни ўрганиш жараёнида , шахс оиладаги муҳитнинг шаклланиши , ўзининг ижобий ёки салбий таъсирини кўрсатишида намоён бўлади деганлар. Оиладаги носоғлом ижтимоий-руҳий муҳит, нафақат, шахсни ўзини ҳаёти, балким, уни ўраб турган шахсларга ҳам тарқалишига сабаб бўлади . Шунинг учун Швецарияда оила фарзанд кўрса, унинг туғилиш маросимида қатнашувчиларнинг барчаси оқ рангли либос кийишлари шарт бўладилар , чунки оқ ранги поклик ва беғуборлик рамзи деб тан олинган. Аслида эса, психология жиҳатдан қарайдиган бўлсак, швецарияликлар фарзандига ёшлик давридан оқ рангни яхши хислат , яхши ният , беғуборлик ва бошқа яхшилиққа ундовчи биринчи сигнални онг ости психологиясига, шу орқали таъсир этишади деб ўйлашган. Балким, айнан шу боис, Швецарияда аёллар ўртасида жиноятнинг коэффициенти пастдир.

“Шахснингларнинг жиноят содир этиш омилларини санаш учун сон йетмайди,- дейди Ю.М.Антонян , - лекин ёшлигида кичик қийинчиликларга чидай олмай диган шахс, келажакда кўп муаммоларга дуч келганда, оғир меҳнатдан қочиб энгил меҳнатни танлаш орқали, бир жойда қўним топмай, оқибатда жамиятнинг заиф нуқтаси айланади.

Шахслар ўртасидаги жиноятга қарши курашиш бутун жаҳон миқёсига чиққан долзарб масалалардан бири бўлиб, жиноятлар орасида инсонпарварлик жиҳатидан жазо тайинлаш мушкул бўлган муаммо ҳисобланади. Оила жамиятни асосий ҳисобланган оилани яратувчи, янги авлодни тарбиялувчи, жамиятнинг келажagini тарбиялайдиган даргоҳ ҳисобланади.